

Indstilling til Vildtforvaltningsrådet fra et flertal i arbejdsgruppen vedr. udsætninger af fasaner, agerhøns og gråænder¹

Baggrund

I forbindelse med forliget i Vildtforvaltningsrådet i 2008 om udsætning af fasaner, agerhøns og gråænder blev det aftalt at bekendtgørelsen om udsætning af vildt m.m. skulle tages op til revision efter 10 år.

Udsætningsforliget byggede på bl.a. følgende:

- indførelse af biotopplaner
- begrænsning i muligheden for udsætning af gråænder
- begrænsning i udsætningen af fasaner
- der skulle foretages en midtvejsevaluering af biotopplanerne

Med baggrund i ovenstående nedsatte Vildtforvaltningsrådet i 2016 en arbejdsgruppe, som skulle udarbejde forslag til evt. ændringer af "Bekendtgørelsen om udsætning af vildt, jagtmåder og jagtredskaber", for så vidt angår Kapitel 6 § 12 samt bilag 2 og 3

Biotopplaner

Tanken bag "første generation" af biotopplaner var at give lodsejere og jægere tilladelse til at udsætte et vist antal fasaner og agerhøns mod til gengæld at gennemføre en række biotopforbedrende tiltag i agerlandet.

Formålet med disse er at skabe såvel midlertidige som mere vedvarende tiltag til gavn for agerlandets fugle og den øvrige naturlige flora og fauna, inkl. de ikke jagtbare arter.

Evalueringen af biotopplanerne, som blev gennemført i 2013 af DCE², viste sammenfattende: "I mange tilfælde giver tiltagene især i sammenhæng forbedrede livsvilkår for dyre-, svampe- og plantelivet på de dyrkede arealer på de ejendomme, hvor de er etableret."

DCE konkluderer flg.:

"Hensigten med Miljøministerens indførelse af obligatoriske biotopplaner for ejendomme, hvor der i større omfang udsættes fugle med henblik på jagt, var ud fra bekendtgørelsens 23 valgfrie, pointgivende tiltag (Tabel 3.1) at skabe reelle naturforbedringer på ejendommene. På baggrund af DCE's resultater vurderes det, at det nuværende koncept for biotopplaner er et brugbart forvaltningsredskab til at skabe mere plads til naturindholdet ved at øge og forbedre levestederne i marklandskabet.

Der er dog fortsat centrale spørgsmål i forhold til udmøntningen af biotopplaner på ejendomsniveau, som rapporten ikke afklarer. Det kan eksempelvis være mangel på kendskab til de naturforbedrende mål for de enkelte tiltag og viden om deres funktionalitet. Det kan fastslås, at biotopplantiltagene alle er med til at skabe og forøge variationen i det nuværende ensartede landbrugsland til gavn for naturindholdet, og at de ikke kan stå alene, men skal etableres i samspil de

¹ Phasianus colchicus, Perdix perdix og Anas platyrhynchos

² <http://www.dmu.dk/Pub/SR63.pdf>

eksisterende naturområder og småbiotoper på ejendommene, hvis de skal fungere optimalt.

En kortlægning forud for etablering af biotopplantiltag af forekomsten af en ejendoms naturområder og småbiotoper samt en vurdering af deres naturtilstand er derfor en fordel. Dette giver blandt andet et kendskab til egnstypiske naturforhold, der med fordel kan indarbejdes i biotopplanen for ejendommen.

Det kan endvidere fastslås, at der er behov for systematisk viden om betydningen af tiltagenes specifikke udformning, placering og varighed for naturen på dyrkningsfladerne.

Da spredningspotentialer for arterne i de anvendte frøblandinger og dermed deres mulighed for at blive invasive ikke er kendt, og der foreligger en mulighed for, at deres potentiale for at blive invasive kan ændre sig, hvis de nuværende klimaændringer fortsætter, anbefales det at vise tilbageholdenhed med anvendelsen af eksoter til udsåning.

I stedet bør brugen af egnede kandidater blandt de vildtvoksende arter i Danmark fremmes, og ikke mindst de arter, der i forvejen findes i den lokale frøpulje. Dette betyder, at der skal foregå en udvælgelse af egnede, vildtvoksende, danske plantearter.

Hvorvidt tiltagene kan forbedres, og om der er behov for nye tiltag med et andet sigte, må vurderes af interesseorganisationerne og Vildtforvaltningsrådet.

En mulig forenkling af anmeldelse og indberetning af biotopplaner kan eksempelvis være, at de indgår i ejendommens markstyringsprogram, hvor alle relevante ejendoms og dyrkningsdata allerede varetages elektronisk."

Ud fra foreløbige erfaringer fra monitorering af biotopplanejendomme blev det vurderet, at konceptet for biotopplaner kunne forenkles og gøres mere overskueligt, så antallet af tiltag kunne begrænses til ca. halvdelen, hvilket blev gennemført umiddelbart efter midtvejsevalueringen.

Evalueringen viste, at der er forhold, hvor biotopplanerne i den oprindelige version kan forbedres for at opnå større effekt for flora og fauna. Derfor er der med denne "anden generation" af biotopplanerne lagt op til nogle ændringer af reglerne.

Forslag til nye elementer:

Mål med biotopplanerne

Målet med biotopplanerne er jf. bekendtgørelsen at etablere nye og/eller forbedre eksisterende biotoper for at øge omfanget og forbedre kvaliteten af vildtlevende fugles og pattedyrs levesteder, herunder livsvilkårene for den naturlige flora og fauna, og som minimum opfylde retningslinjerne angivet nedenfor.

Biotopplanerne har således både til formål at øge det økologiske rum, således at et givet område kan bære den øgede mængde fugle, der kommer ved udsætning og at skabe nye og bedre levesteder for agerlandets andre arter – herunder ikke mindst de trængte agerlandsfugle, som den naturlige bestand af agerhøns, sanglærke og viber. Biotopplanerne kan også bidrage til bedre levesteder for agerlandets pattedyr – fx haren, og de giver også en mere varieret flora til gavn for insekterne – herunder de vilde bestøvere.

I den nye model for biotopplaner skal anmelder kort beskrive (evt. via afkrydsning i anmeldelsesblanketten), hvad målsætningen er med den enkelte plan. Det kan fx være forbedrede levevilkår for udbredte arter som lærker, viber, agerhøns og harer

samt for truede og sårbare fugle og pattedyr tilknyttet landbrugslandet og påført den danske Rødliste³, fx kirkeugle, hedeheg, birkemus og hasselmus. Planen skal indeholde forbedrede forhold for mindst 4 arter, hvoraf mindst 2 arter er ikke jagtbare.

Revision af pointskemaet og nye vejledninger

Det nuværende pointsystem skal fortsat være enkelt, så motivationen øges for at etablere tiltag med en tidshorisont over flere år og i tilknytning til eksisterende naturelementer.

Der bør udarbejdes en pædagogisk og illustrativ vejledning/evt. med små videoklip, der beskriver de mulige effekter af de forskellige tiltag. Hvilke af disse kan man med fordel vælge, evt. flere i forening og over flere år, for at tilgodese bestemte arter? Desuden kan vejledningen med fordel henvise til relevant viden på området samt beskrive praksis med at anlægge tiltagene: placering, udformning, drift og omlægning.

I forbindelse med de nye biotoplanregler udarbejdes en "best practice" dyrkningsvejledning for jordbrugere, praktikere og konsulenter, der beskriver, hvordan der sikres den mest optimale etablering af de forskellige biotoplan tiltag. Dette handler fx om placering, udformning og drift/omlægning af tiltagene. Placering af tiltagene var netop noget af det, som evalueringen af biotoplanerne pegede på, og ved at lave bedre vejledning der kan sikre en langt højere naturværdi i biotoplanerne.

Viden om agerlandets flora og fauna

Der mangler viden om biotoplanernes effekt på de naturlige dyre- og plantearter og effekten på de udsatte agerhøns og fasaner. Derfor bør der snarest muligt iværksættes undersøgelse af dette, så Vildtforvaltningsrådet ved en fremtidig revision af biotoplanerne har et betydeligt bedre fagligt grundlag. Disse undersøgelser bør iværksættes af en forskningsinstitution og inddrage eksisterende viden fra ind- og udland

Større fokus på det eksisterende og kontinuitet

Ifølge DCE er kontinuitet (alder) en af de mest afgørende faktorer for naturindholdet. Kontinuitet opnås dog sjældent i tiltag, der anlægges på den dyrkede markflade, så som vegetationsstriber og slåede græsstriber i en 1-3 årig rotation.

Ønsker man et højere naturindhold, handler det derfor om at værne om de arealer rundt omkring på bedriften, hvor naturen har udviklet sig over mange år eller at anlægge nye tiltag med en større varighed.

På denne baggrund lægges der i den nye model for biotoplaner op til gennem pointgivningen at fremme brugen af varige tiltag, således at lodsejeren i højere grad motiveres til i biotoplanerne at etablere tiltag, der fremmer kontinuitet i naturen.

Ønske om større sporbarhed ifbm. sygdomsudbrud

Der stilles fremover krav om, at alle, der udsætter fugle, skal indberette udsætningen til myndighederne. Dette vil give et klart billede af, hvor og hvor mange

³ <http://bios.au.dk/videnudveksling/til-jagt-og-vildtinteresserede/redlistframe/>

fugle, der sættes ud. En sådan indberetning gælder alle, der udsætter fugle, uanset om der udarbejdes biotopplaner eller ej.

Større incitament til at lave biotopplaner med større varighed

Gennem pointgivningen skabes en ny model for biotopplaner for at motivere til større varighed end i dag, med mulighed for at naturtiltag kan variere fra en længere omdrift og til at de kan blive permanente. Dette skal bidrage til at skabe tiltag der øger naturindholdet på ejendommene og fremme levesteder for alle arter i agerlandet. Der gives derfor mulighed for at udsætte 8-12 fugle. pr. ha.

Agerhøns

Gennem forvaltningsplanen for agerhøns⁴ søges arten fremmet, ligesom mange landmænd og jægere er optaget af at kunne opleve og jage agerhøns. For at understøtte forvaltningsplanen skal udsætning af agerhøns fremover som udgangspunktet ske ved brug af naturnære opdræts- og udsætningsmetoder. Det betyder, at udsætningen som udgangspunkt skal ske i flokke.

For at der kan fokuseres på de mest hensigtsmæssige natur- og vildtplejefremmende tiltag, skal vejledningen omtalt ovenfor også indeholde afsnit målrettet agerhøns.

Gråænder

Ved sidste udsætningsforlig blev gennemført en begrænsning i udsætning af gråænder, således at der kunne udsættes én ælling pr. 150m² og én voksen pr. 300 m² vandoverflade. En ændring der muligvis var med til at begrænse udsætningen.

I dag sker der ingen anmeldelse af udsætning af gråænder, hvorfor der ikke findes et præcist overblik over, hvor mange gråænder der udsættes. Fremover skal der ske en anmeldelse af antal, hvor og hvornår, de udsættes.

Det kan konstateres, at der ikke findes tilstrækkelig faktisk og faglig viden om konsekvensen af denne reduktion i udsætninger af gråænder. På bl.a. den baggrund, samt udsætningernes evt. indvirkning på den vilde bestand og søernes næringsstofbelastning, jf. DCE's rapport (2008) om udsatte gråænders påvirkning af søers fosforindhold⁵, bør der iværksættes et forskningsprojekt, finansieret af jagttegnsmidler, der skal indgå i den kommende evaluering efter forligsperioden for gråænder

Efter 2 år med indberetninger af udsatte gråænder, jf. anmeldepligten, skabes et videns grundlag, der skal danne baggrund for udarbejdelse af den fremtidige model, for udsætning af ænder. Modellen skal respektere jagtkulturen med de mindre udsætninger og tage stilling til i hvilket omfang der skal gennemføres reduktioner i forhold til store udsætninger. Omfanget af en sådan model vil tage udgangspunkt i de indsamlede data.

⁴ http://svana.dk/media/207422/agerhoene_forvaltningsplan_2012_web.pdf

⁵ <http://www2.dmu.dk/Pub/FR687.pdf>

Indstilling

Biotopplaner og udsætning af fasaner

1. a) Der udarbejdes en revideret model for biotopplanejendomme, hvor formålet er at give et større incitament til at etablere og opretholde flerårige og varige biotopplantiltag (se pkt. 9).

b) Den nuværende model med mulighed for at udsætte 7 fasaner pr. ha ved udarbejdelse af biotopplantiltag svarende til 100 point videreføres.

c) Mod at lave varige og evigtvarende biotopplantiltag i en ny model for **eksisterende** ejendomme med biotopplan gives mulighed for, at ejendomme, som i dag kan udsætte op til 7 fasaner pr. ha, fremover får mulighed for at udsætte op til 12 fasaner pr. ha.

d) Den nuværende mulighed på ejendomme under 100 ha at udsætte under 100 fasaner bibeholdes.

e) Den nuværende mulighed på ejendomme over 100 ha at udsætte af 1 fasan pr. ha. bibeholdes.

f)

Biotopplan	Ha	Antal fugle	Point
Nej	Under 100	100 ialt	0
Nej	Over 100	1 pr ha	0
Ja	Over eller under 100	7 pr ha	100
Ja (på eksisterende biotopplanejendomme)	Over eller under 100	8-12 pr ha	100-150 Pointskalaen gøres skalerbar hvor de sidste 50 point skal være varige jf. pkt 9a

2. For punkt 1 gælder, at modellerne for biotopplaner skal være enkle og gennemskuelige og effektive for naturindholdet, herunder styrke kombination af forskellige tiltag. Biotopplantilaget skal i højere grad tage udgangspunkt i den enkelte ejendoms nuværende naturindhold.

3. Der udarbejdes en 'Best Practice' som en dyrkningsvejledning, især for konsulenter, jordbrugere og praktikere for at forbedre rådgivningen omkring 'naturfremme' gennem biotopplaner på bedriftsniveau. Det gælder især for den (*biologiske*) fagligt baseret mest optimale placering og valg af de mest hensigtsmæssige natur- og vildtplejefremmende biotop tiltag på den aktuelle ejendom.

4. Der beskrives en målsætning ifm. udarbejdelsen af biotopplanen, hvor det fremgår, hvilke arter, der ønskes fremmet på den enkelte ejendom.

Med målsætning skal det forstås, at der i forbindelse med udarbejdelsen af biotopplanen, ved afkrydsning i anmeldelseskemaet/biotopplanskemaet angives mindst fire arter, hvoraf mindst 2 er ikke jagtbare, som den pågældende plan særligt skal fremme på ejendommen. De tiltag, der herefter vælges i biotopplanen, skal understøtte disse målsætninger. I takt med at der tilvejebringes viden om relevante arter for agerlandet, udvides listen over arter, der kan indgå i denne målsætning. Af arter der kunne tænkes at komme på denne liste er: Hare, Agerhøne, Sanglærke, Vibe, Tårnfalk, Stær, Bynkefugl og frøedere som fx gulspurv og bomlærke.

Arter som kun optræder i visse egne af landet fx; Kirkeugle, Hedehøg og Hasselmus. Listen er ikke udtømmende.

Den nedsatte biotopplansgruppe jf. pkt. 5, skal udover at sikre vidensgrundlaget for arterne også indstille evt. nye tiltag til at understøtte den pågældende art i agerlandet. I den forbindelse er det vigtigt, at biotopplansgruppen også inddrager andre forhold end føde- og/eller redegørelse mv. for en art, men også kan indstille, at der f.eks. kan opsættes redekasser i kombination med markvildttiltagene, hvor disse også kan være pointgivende.

5. Med udgangspunkt i ovenstående mål påbegyndes udarbejdelse af bilag til bekendtgørelsen vedr. biotopplaner.

Der nedsættes en faglig Biotopplansgruppe under Vildtforvaltningsrådet med deltagelse af Miljøstyrelsen, Danmarks Jægerforbund, Landbrug og fødevarer, Skovforeningen, en fælles repr. fra de grønne organisationer og DCE.

For at sikre dynamikken i den nye model, skal Vildtforvaltningsrådet via indstilling fra biotopplansgruppen igangsætte projekter, der indsamler viden om relevante arter i agerlandet, således at denne viden over tid kan anvendes til at forbedre biotopplanerne og evt udvikle nye tiltag.

Anmeldepligt – fasaner

6. For at give et større incitament til at udarbejde biotopplaner på ejendomme uden biotopplaner (under og over 100 ha) samt få etableret et fagligt vidensgrundlag skal alle udsætninger af fasaner fremover anmeldes (ikke tilladelse) til Miljøstyrelsen. Der udarbejdes et netbaseret indberetningssystem, der er simpelt og enkelt.

7. Formanden for arbejdsgruppen og Miljøstyrelsen påbegynder udarbejdelse af bilag til punkt 6.

Uddannelse

8. Det lovbestemte udsætningskursus opdateres, som følge af opdateringerne om udsætning og udarbejdelse af biotopplaner. Opdateringerne skal inddrage relevant ny viden.

Det er vigtigt, at kurset fremover har et særligt fokus på uddannelse i de enkelte tiltags biotopforbedring, således at kursisten bliver i stand til at vælge de tiltag der passer bedst til den pågældendes lokalitet og de målsatte arter.

Definition af varighed

9. a) Ved mere varige tiltag forstås tiltag, som har en større kontinuitet end 1-3 årige markvildstiltag normalt har. Vi arbejder her med tiltag af mindst 5 års varighed og op til evigt varende.

b) Større kontinuitet kan opnås på flere forskellige måder:

- Der kan tages udgangspunkt i eksisterende natur- eller landskabselementer, som der kan bygges videre på med fx bræmmer, fodposer, ekstra arealer eller lign. (fx: bræmme om gravhøj og fodpose langs læhegn).
- Der sikres en opretholdelse af ellers ikke beskyttede varige tiltag (fx veterantræer, stenbunker m.v.)
- Hvis arealer ønskes omlagt – fx på grund af problemer med ukrudt eller hvis et tiltag ønskes flyttet – sikres det, at dette sker i en rotationsordning, således at ikke hele tiltaget fjernes helt på samme tid.
- Der etableres nye permanente landskabselementer, som ikke fjernes eller omlægges (fx våde pletter, ukurante hjørner der tages ud af drift, anlæggelse af søer, genåbning af grøfter, etablering af grøfter, anlæggelse af småbiotoper/småbeplantninger, skovrejsning, læhegn). Disse tiltag skal være pointgivende fra det år de anlægges og i al den tid nærværende system eksisterer.
- Sådanne varige tiltag vil i vid udstrækning være mere byrdefulde at opretholde og udlægge end almindelige markvildstiltag, hvorfor de tildeles en større pointsum.

Udsætning af agerhøns

10) Udsætning af agerhøns bør som udgangspunktet ske ved brug af naturnære opdræts- og udsætningsmetoder. Reglerne for udsætning af agerhøns indrettes således, at der motiveres til at udsætte agerhøns i flokke. Dette skal ses i overensstemmelse og sammenhæng med de fremtidige jagttider for agerhøns.

Antallet af agerhøns, der kan udsættes, på biotopplanejendomme, tager udgangspunkt i, at der kan udsættes en flok på 20 fugle pr. 5 ha, hvilket svarer til 4 fugle pr. ha.

Den nuværende mulighed på ejendomme under 100 ha at udsætte under 100 fasaner/agerhøns bibeholdes.

Den nuværende mulighed på ejendomme over 100 ha at udsætte af 1 fasan/agerhøne pr. ha. bibeholdes.

11) Antal af udsatte agerhøns indgår i den totale opgørelse af antallet af fugle, som fremgår af pkt 1.

12) Der udarbejdes en 'Best Practice' med baggrund i ovenstående.

Herunder en vejledning i de mest hensigtsmæssige natur- og vildtpleje-fremmende biotoptiltag på den aktuelle ejendom.

Udsætning af mere end 100 agerhøns

13) Udsætning af mere end 100 agerhøns forudsætter, at den eller de ansvarlige for udsætningen har gennemgået et af Miljøstyrelsen godkendt fagligt kursus med speciel fokus på naturnær udsætning.

Anmeldepligt - agerhøns

14) Alle udsætninger af agerhøns skal fremover anmeldes særskilt (ikke tilladelse) til Miljøstyrelsen. Der udarbejdes et netbaseret indberetningssystem, der er simpelt og enkelt.

Udsætning af gråænder

Udredning og faglig viden

15) Ved sidste udsætningsforlig blev gennemført en begrænsning i udsætning af gråænder, således at der kunne udsættes én ælling pr. 150m² og én voksen pr. 300 m² vandoverflade. En ændring der muligvis var med til at begrænse udsætningen.

Det kan konstateres, at der ikke findes tilstrækkelig faktisk og faglig viden om konsekvensen af denne reduktion i udsætninger af gråænder. På bl.a. den baggrund, samt udsætningernes evt. indvirkning på den vilde bestand, og søernes næringsstofbelastning, iværksættes et forskningsprojekt, finansieret af jagttegnsmidler, der skal indgå i den kommende evaluering efter forligsperioden for gråænder

Efter 2 år med indberetninger af udsatte gråænder, jf. anmeldepligten i punkt 16, skabes et vidensgrundlag, der skal danne baggrund for udarbejdelse af den fremtidige model for udsætning af ænder. Modellen skal respektere jagtkulturen med de mindre udsætninger og tage stilling til i hvilket omfang der skal gennemføres reduktioner i forhold til store udsætninger. Omfanget af en sådan model vil tage udgangspunkt i de indsamlede data.

Anmeldepligt – gråænder

16) For at understøtte ovenstående samt for at få etableret et faktisk og fagligt vidensgrundlag skal alle udsætninger af gråænder fremover anmeldes (på antal, ejendomsniveau, tidspunkt og søer) til Miljøstyrelsen (se pkt. 18). Der udarbejdes et netbaseret indberetningssystem, der er simpelt og enkelt.

17) Formanden for arbejdsgruppen og Miljøstyrelsen påbegynder udarbejdelse af bilag til punkt 16.

18) Opdrættede ænder må ikke sættes ind i anden besætning.

Udsætning af mere end 100 gråænder

19) Udsætning af mere end 100 gråænder forudsætter, at den eller de ansvarlige for udsætningen har gennemgået et af Miljøstyrelsen godkendt fagligt kursus med speciel fokus på fodring af udsatte gråænder.

Fodringsvejledning

20) Der udarbejdes en fodringsvejledning for at minimere miljøpåvirkningen fra de udsatte ællinger maksimalt.

21) Danmarks Jægerforbund og Landbrug og Fødevarer samt DCE udarbejder bilag til pkt. 19.

Søer hvor der ikke kan udsættes

22) Der udarbejdes en liste over søer, hvor der ikke kan udsættes gråænder, fx Lobelie-søer og andre næringsfattige søer, hvor følsomheden over for påvirkningen af udsætning er for stor. Det forudsættes, at gældende lovgivning i øvrigt er overholdt.

23) DCE og Miljøstyrelsen udarbejder bilag til pkt. 22

Fælles for udsætninger

Udsætningsudvalg

24) Der nedsættes et fagligt Udsætningsudvalg under VFR, hvis opgave er at overvåge implementeringen og gennemførelsen af "udsætningsforliget", herunder følge faglig viden og dokumentation.

Kontrol og sanktioner

25) Miljøstyrelsen udarbejder et notat om muligheder for kontrol og sanktionsmuligheder i forbindelse med udsætninger af fasaner, agerhøns og gråænder.

Forligslængde og evaluering

26) For fasaner og agerhøns 8 år for gråænder 5 år. For fasaner og agerhøns udarbejdes en midtvejsevaluering i Udsætningsudvalget.

Fot/30-05-2017 version 3